

Meiningar og kjak

Ver við í kjakinum!

Send teldupost til post@socialurin.fo

Fátækradømi – anna

Vit mugu ikki enda í tí støðu, at vit fáa eina undirstøtt av tilflytarum við veikum sosialum og mentanarligum/másligum førleikum. Hetta kann gerast ein kelda til fátækradømi í framtíðini. Neyðugt er, at føroyska samfelagið miðvíst arbeiðir við at lyfta bæði útlendingar og føroyingar við avbjóðingum upp úr tí mentanarlaga fátækradømi, tey eru endað í, skrivar Sámál Matras Kristians m. a. í tíðargreinini í dag

Radarin 10. oktober 2018 snúði seg um fátækradømi. Hetta er eitt sera nógv umtalað og fjølbroytt evni. Tíverri verður fátækradømi ofta umtalað sum ein reinur búskaparligur trupulleiki. Lutfalsliga fátækramarkið verður tikið fram sum høvuðsábending um, hvussu nógv fólk eru í fátækraðaða ella ikki. Verða onnur mát tikin fram, eru tey oftast eisini búskaparlig. Av tí at diagnosurnar eru búskaparligar, eru loysnirnar eisini rættiliga búskaparligar - »økonomistiskar«.

Gev teimum fátøku fleiri pengar, so kunnu tey keypa seg burtur úr sínum trupulleikum, tykist meginreglan at vera.

Kjakið snýr seg um, at verða veitingarnar ov høg, missa fólk tileivingina til at arbeiða. Hinvegin kann skipanin saktans virka tileivandi, samstundis sum fólk ikki fáa arbeiði vegna vantandi førleikar. Tað kann vera »mismatch« millum útboð og eftirspurning á arbeiðsmarknaðinum.

Harumframt skal vísast á, at arbeiði ikki bert snýr seg um inntøkuskapan, men eisini um sosial sambond, viðurkenning,

samleika, »sjálvrealisering« o. s. fr. Her hoppar »økonomistiska« ketan av.

Eins og Sonja Jógvansdóttir vísti á í Radaranum, vilja flestu fólk í stóran mun arbeiða, hóast peningaliga meirúrtøkan í mun til almennar veitingar er lítil. Tó hugsi eg, at Sonja yvirmetir búskaparligu orsökirnar og undirmetir mentanarligar orsøkir til hendan samanheng.

Rætt er, at pengar kunnu loysa nógv trupulleikar. Materiella livistøðið er ein týðandi partur av vælferðini hjá fólki nú á døgum. Tó skapar hendan »økonomistiska« tankagongdin nakrar blindvinklar, ið tó partvíst vórðu latnir upp í áhuga-verdu samrøðuni við Eriku Hayfield, ið m.a. vísti á, at fátækradømi eisini er stigmatiserandi.

Fátøk fólk koma undir sjóneykuna hjá øðrum fólki við hevjaðum moralskum peikifingrum. Serliga í einum ultra-protestantiskum landi sum Føroyum, har arbeiðsmoralurin nærur hevur heimsmet, er tað skammiligt at ganga hendur í lumma.

Fátækradømi er ikki bert peningalig trongstøða, men

sanniliga eisini ein samleikalig trongstøða.

Verður tikið støði í kenda samfelagsfrøðinginum Pierre Bourdieu sæst, at umframt búskaparligan kapital, tørvar menniskjum eisini mentanarligan, sosialan og symbolskan kapital fyri at kunna skapa eitt gott lív. Hesir »kapitalar« kunnu byggjast upp á ymiskan hátt og kunnu eisini »vekslast« millum sín. Í dagsins samfelagi er arbeiðsmarknaðurin høvuðskelda til allar hesar kapitalar, ikki bert tann búskaparlaga.

Eitt er, at fólk kunnu hava aðrar keldur til vælferð enn inntøku. Tey kunnu hava ognir ella atgongd til ognir, soleiðis at leiguútreiðslur kunnu sparast. Tey kunnu hava familju og netverk, ið kann veita teimum ikki-pengagjörda vælferð sum t.d. kjøt, fisk, epli, handverks hjálpi o. s. fr. Eisini hóast bert verður hugt við »økonomistiskum« brillum sæst, at tað er misvísandi bert at hyggja eftir inntøkusiðuni.

Útreiðslusiðan er kanska enntá størri fátækraorsøkin í Føroyum í dag. Vantandi útboð av bústøðum, høgir gerandisvøruprísir og høgir orkuprísir

eru dømi um búskaparligar faktorar, ið skapa reelt fátækradømi, eisini hóast fólk hava inntøkur oman fyri lutfalsliga fátækramarkið. Tó, eins og vit áttu at havt eitt betri og fjølbroyttari yvirlit yvir hvørji fólk eru fátøk í Føroyum, áttu vit eisini at kortlagt bústaðaneyðina nógv meiri miðvíst. Tíverri fáa sosial hagtøl als ikki somu raðfesting sum búskaparlig hagtøl. Ivaleyst enn eitt úrslit av omanfyrinevndu »økonomismu«.

Hinvegin má eisini staðfestast, at fólk hava sera ymiskan livihátt. Til ber at velja materiellu kapprenningina frá og heldur liva eitt meiri nøgdsamt lív, har vælferðin byggir á meiri ómateriell virði. Slík virði eru ofta munandi bíligari enn tey materiellu virðini, tó at tað sjálvandi eisini finnast tænastrævingar, ið hava sera høgan pris. Eisini veita land og kommunur eina ørgrynna av tænastrævingum, ið á ymiskan hátt kunnu betra og fjálga um lívsgóðskuna hjá fólki. Hesar tænastrævingar eru antin bíligar ella enntá ókeypis. Velur man at laga sín lívsstíl eftir síni inntøku, kann man fáa størri lívsgóðsku burtur úr

minni brúki.

Fátækradømi er eisini ein spurningur um hugburð.

Vantandi útbúgving er størsta fátækradømið

Fólk kunnu vera fátøk av ymiskum orsøkum. Summi hava móguliga gjørt skeiv val gjøgnum lívið ella hava snøgt sagt verið ov dovin. Onnur hava verið úti fyri onkra »sosiala hending«, ið hevur gjørt tilveruna trupla. Talan kann vera um hjúnaskilnað, arbeiðsloysi, rúsdrekka, strongd, sálarligar trupulleikar og mangt annað.

Líkamikið hvør orsøkin er, er ikki rætt at generalisera. Fátækradømi er sera individuelt. Orsøkirnar eru sera fjølbroyttar og ofta samansettar. Ofta verður víst á, at fátækradømi elvir til psyko-sosialar trupulleikar. Hetta er rætt, men umvent eru psyko-sosialir trupulleikar eisini orsøk til fátækradømi. Her er talan um eina klassiska samfelagsfrøðiliga hønna/eggjð-tvístøðu.

Ein høvuðskelda til fátækradømi er vantandi útbúgving ella førleikamenning. Tað lættasta í verðini er at rakka niður á tey fólk, ið onkursvegna ikki

